

CARL ORFF

Carmina Burana

SUOMEN KANSALLISOOPPERAN PÄÄNÄYTTÄMÖ /
FINLANDS NATIONALOPERANS HUVUDSCEN
19.5.2016 KLO/KL. 19.00.

OOPPERA
BALETTI

CARL ORFF
Carmina Burana

Cantiones profanae cantoribus et choris cantandae
comitantibus instrumentis atque imaginibus magicis

Maallisia lauluja laulajille ja kuoroille laulettavaksi
instrumenttien ja maagisten kuvien kanssa

Världsliga sånger för sångare och körer med
beledsagande instrument samt magiska bilder

Fortuna imperatrix mundi

1. O Fortuna (Kuoro/Kör)
 2. Fortune plango vulnere (Kuoro/Kör)
-

Keväällä / På våren

3. Veris leta facies (Pieni kuoro/Liten kör)
 4. Omnia Sol temperat (Baritonisoolo/Barytonsolo)
 5. Ecce gratum (Kuoro/Kör)
-

Niityllä / På ängen

6. Tanz (Orkesteri/Orkester)
 7. Floret silva (Kuoro/Kör)
 8. Chramer, gip die varwe mir
(Kuoro + pienen kuoron sopraanoja/Kör+ sopraner ur lilla kören)
 9. Reie (Orkesteri/Orkester)
 10. Were diu werlt alle min (Kuoro/Kör)
-

Kapakassa / På tavernan

11. Estuans interius (Baritonisoolo/Barytonsolo)
 12. Olim lacus colueram (Tenorisoolo ja mieskuoro/Tenorsolo och manskör)
 13. Ego sum abbas (Baritonisoolo ja mieskuoro/Barytonsolo och manskör)
 14. In taberna (Mieskuoro/Manskör)
-

Lauluja rakkaudesta / Kärlekskurtis

15. Amor volat undique (Poikakuoro ja sopraanosoolo/Gosskör och sopransolo)
 16. Dies, nox et omnia (Baritonisoolo/Barytonsolo)
 17. Stetit puella (Sopraanosoolo/Sopransolo)
 18. Circa mea pectora (Baritonisoolo ja kuoro/Barytonsolo och kör)
 19. Si puer cum puella (Mieskuoro/Manskör)
 20. Veni, veni, venias (Kaksoiskuoro/Dubbelkör)
 21. In trutina (Sopraanosoolo/Sopransolo)
 22. Tempus est iocundum
(Sopraano, baritoni, kuoro ja poikakuoro/Sopran, baryton, kör och gosskör)
 23. Dulcissime (Sopraanosoolo/Sopransolo)
-

Blanziflor et Helena

24. Ave formosissima (Kuoro/Kör)
-

Fortuna imperatrix mundi

25. O Fortuna (Kuoro/Kör)
-

Eivind Gullberg Jensen	Musiikinjohto / Dirigent
Hanna Rantala	Sopraano / Sopran
Sergey Balashov	Tenori / Tenor
Ville Rusanen	Baritoni / Baryton

Suomen kansallisoopperan kuoro / Finlands nationaloperans kör
Suomen kansallisoopperan orkesteri / Finlands nationaloperans orkester

Kuoron valmennus / Instudering av kören Marco Ozbič, Marge Mehilane

Konsertin kesto n. 1 tunti 10 minuuttia. Ei väliaikaa. /
Konsertens längd ca. 1 timme 10 minuter. Ingen paus.

Esityksen kuvaaminen ja musiikin taltioiminen on ehdottomasti kielletty. /
Fotografering och bandinspelning under föreställningen är icke tillåtet.

Helsingin Sanomien HSTV taltioi ja lähettää konsertin suorana verkossa.
Suora lähetys ja tallenne ovat katsottavissa maailmanlaajuisesti osoitteessa hstv.fi sekä
Kansallisoopperan verkkosivuilla osoitteessa oopperabaletti.fi/stage24/carmina-burana.

Tidningen Helsingin Sanomats HSTV spelar in konserten och sänder den direkt på webben.
Direktsändningen och inspelningen är tillgängliga över hela världen på adressen hstv.fi samt
via Nationaloperans webbsidor på adressen oopperabaletti.fi/stage24/carmina-burana.

Norjalaiskapellimestari EIVIND GULLBERG JENSEN on aloittanut lupaavan oopperauran debyttöiden mm. Wienin valtionoopperassa. Viime vuosina Jensen on johtanut oopperaa myös English National Operassa, Zürichin oopperassa ja Baijerin valtionoopperassa. Hän toimi viisi vuotta Hannoverin NDR-radio-orkesterin ylikapellimestarina ja on johtanut mm. Berliinin filharmonikkoja, Tukholman Kuninkaallista filharmonista orkesteria sekä Pariisin orkesteria. Keväällä 2015 hän vieraili johtamassa Helsingin kaupunginorkesteria. Suomen kansallisoopperassa hän debytoi tänä keväänä johtaen *Hulttion tien* esitykset.

Sopraano HANNA RANTALA opiskeli laulua Sibelius-Akatemiassa Monica Groopin johdolla ja valmistui vuonna 2014. Vuonna 2010 hän sijoittui toiseksi Lappeenrannan laulukilpailun naisten sarjassa, ja vuonna 2008 hän sai Timo Mustakallio -laulukilpailun Eero Rantala -palkinnon. Hanna Rantala toimi Kansallisoopperaan solistikunnassa 2011–2013 solistiharjoittelijana ja 2013–2015 solistina. Hän on vierailut myös Savonlinnan Oopperajuhlilla. Kansallisoopperan yleisö muistaa Rantalan monista eri rooleista, joista mainittakoon *Ruusuritarin* Sophie, *Rigoletton* Gilda, *Taikahuilun* Pamina, *Le-pakon* Adele, *Ovelan ketun* Kettuneiti ja tänä keväänä nähty *Hulttion tien* Anne.

SERGEY BALASHOV valmistui vuonna 1999 Russian Academy of Theatre Artistin. Venäläistenori on opiskellut laulua myös Galina Vishnevskaya Opera Centerissä. Balashov kiinnitettiin Stanislavskyn oopperaan vuonna 1998. Hän on vierailut mm. Latviassa, Yhdysvalloissa, Etelä-Koreassa, Israelissa ja Italiassa. Balashov on laulanut myös Moskovan Helikon-teatterissa ja kiertänyt esiintymässä Venäjällä ja entisen Jugoslavian alueella. Balashovin laulamia rooleja ovat muun muassa *La Traviatan* Alfredo, *Sevillan parturin* Almaviva, *Lemmenjuoman* Nemorino, *Fidelion* Jaquino ja *Jevgeni Oneginin* Lenski.

Sibelius-Akatemiasta valmistuneen baritoni VILLE RUSASEN lukuisiin rooleihin kuuluvat muun muassa *Taikahuilun* Papageno, *Pohjalaisten* Jussi sekä *Pelléas ja Mélisanden* Pelléas. Kansallisoopperan, Savonlinnan oopperajuhlien ja suomalaisten konserttisalien lisäksi Ville Rusanen baritonia on kuultu Milanon La Scalassa, Lyonin oopperassa, Scottish operassa ja Alankomaiden oopperassa. Orkesterisolistina Rusanen on esiintynyt niin Lontoon Promseilla kuin Sydneyssä ja Liègesissä. Ville Rusanen on kuullut Kansallisoopperan solistikuntaan vuodesta 2014. Hänen uusin aluevaltauksensa on *Oopperan kummituksen* nimirooli. Tällä kaudella Rusanen on laulanut myös *Taikahuilussa* sekä *Tristan ja Isolde*ssa.

SUOMEN KANSALLISOOPERAN KUORO on Suomen ainoa päätoiminen ammattikuoro. Järjestäytyneenä ammattilaiskuorona se aloitti toimintansa vuonna 1945. Tällä hetkellä kuorossa on 50 koelaulussa valittua, korkeakoulutettua laulajaa. Suurempaa kokoonpanoa vaativissa oopperoissa kuoro täydennetään lisäkuoron riveistä. Oopperassa toimii myös noin 50 laulajan lapsikuoro.

SUOMEN KANSALLISOOPERAN ORKESTERI on kokoonpanoltaan Suomen suurin orkesteri. Vuonna 1963 perustetun orkesterin koko kasvoi merkittävästi uuteen oopperataloon muuton myötä vuonna 1993. Tänä päivänä orkesterissa on 111 jäsentä. Varsinaisen työnsä eli ooppera- ja balettiesitysten ohella Oopperaorkesteri pitää säännöllisesti myös omia konsertteja.

Lue lisää kuorosta ja orkesterista osoitteessa
opperabaletti.fi/ooppera

Carl Orff kehitti oman tyylin

Musiikin historia tuntee useitakin yhden hitin säveltäjiä, mutta kyseessä on silloin usein laulu tai muu lyhyt sävellys. Vain yksi säveltäjä on onnistunut saamaan maailmanlaajuisen menestyksen laajamuotoisella suuren kokoonpanon teoksella ja jäämään silti käytännöllisesti katsoen tuntemattomaksi. Lähes kaikki ovat kuulleet jossain yhteydessä osan *Carmina Burana*sta, sen avausosaa *O Fortuna* on nimittäin käytetty ainakin 70 elokuvassa tai televisio-ohjelmassa. Sen säveltäjä tunnetaan maailmalla vain tästä yhdestä teoksesta, vaikka hänellä on huomattava tuotanto näyttämöteoksia, kuoromusiikkia ja koulumusiikkia.

CARL ORFF (1895–1982) opiskeli aluksi Münchenissä pianon, urkujen ja sellon soittoa ja alkoi jo aikaisessa vaiheessa myös säveltää. Varhaiset orkesteriteokset saivat vahvoja vaikutteita CLAUDE DEBUSSYLTA ja esimerkiksi *Tanssivat faunit* (1914) on hyvinkin hienostuneesti soiva teos. Se ei vielä viitannut Orffin myöhemmän yksinkertaisen tehokkaaseen tyyliin.

Orff toimi valmistuttuaan kapellimestarina ja opettajana. Hänen uransa kannalta merkittävää oli kiinnostuminen musiikin ja liikkeen yhteydestä. Hän perusti Müncheniin koulun, jossa opiskeltiin RUDOLF STEINERIN kehittämää eurytmiää. Musiikin ja liikkeen sulautuminen tuli myöhemmin olemaan tärkeää myös Orffin näyttämöteoksissa.

”Fortuna oli minulle suosiollinen järjestäessään käsiini würzburgilaisen antikvariaatin luettelon, josta löysin minut maagisesti valtaansa ottaneen nimikkeen: *Carmina Burana*”. Näin Orff itse kertoo löydöstä, joka 1934 muutti koko hänen uransa. Saatuaan kokoelman käsiinsä Orff innostui niin, että luonnosteli jo samana päivänä avausosaa *O Fortuna*.

Yli 250 runoa sisältävän kokoelman nimi tarkoittaa Beuernin alueen runoja. 1200-luvulta peräisin oleva käsikirjoitus oli säilynyt Benediktbeuernin luostarissa ja löydetty 1800-luvun alussa. Kokoelma on yksi tärkeimpiä latinankielisen maallisen runouden lähteitä. Orff valitsi kokoelmasta 24 laulua, ja kun ensimmäinen osa toistuu lopussa, kantaattiin tuli 25 osaa.

Teoksen keskeinen symboli on Fortunan onnenpyörä, joka kuvastaa maailman ikuista kiertokulkua onnen ja epäonnen välillä. Jokaisen osan sisälläkin onnenpyörä pyörittää ja vie mielentilasta ja tilanteesta toiseen. Varsinaiset Onnenpyöräosat kehystävät teosta, ja niiden väliin sijoittuvat erilaiset kokonaisuudet. Ensimmäistä fortunaa käsittelevää osaa seuraavat Kevät, juomalaulukokonaisuus Tavernassa, eroottisten laulujen jakso ja lopulta vanhan ranskalaisen ritaritarinan sankaritarresta Blanziflorista ja Helenasta kertova osuus.

Uusi ilmaisutapa

Vain harvoin kukaan on onnistunut keksimään suorastaan uudenlaisen tavan säveltää, mutta nyt niin tapahtui. 1900-luvun alkupuolella etsittiin uutta suuntaa musiikille, ja siinä missä toiset pyrkivät kauas tonaalisuudesta, toiset palasivat usklassismissa perinteeseen. Orffin ratkaisu oli jostain aivan muuta. Keskiaikaiset tekstit saivat Orffin etsiytymään musiikin alkulähteille, ja tuloksena oli kaikessa primitiivisyydessään äärimmäisen tehokasta sointia. Syntyi aivan oma musiikillinen ilmaisutapa, jonka aineksia olivat toistuvat melodiset aiheet, vahvat rytmit ja yksinkertaisen tehokas harmonia. Orff tiesi itsekkin aloittaneensa uuden kauden ja pyysi kustantajaa pyyhkimään sävellysluettelostaan pois kaiken aiemmin sävelletyn.

Carmina Buranan ensiesitys oli Frankfurtissa 1937. Esitys oli näyttämöllinen, sillä Orffin ideana oli, että musiikki liittyisi kuviin ja liikkeeseen. *Carmina Burana* oli jotain niin uutta, että Kolmannen valtakunnan päättäjätkään eivät tienneet, miten suhtautua siihen. Toisaalta sitä pidettiin epäsaksalaisena ja siitä löydettiin jopa jazz-yhteyksiä, mutta sitä ei kuitenkaan kielletty. Seuraava esitys toteutui vasta 1940 ja sittemmin *Carmina Buranasta* tuli Saksassa hyvinkin suosittu.

Tärkeä osa Carl Orffin elämäntyötä oli myös koulutus. Orff halusi eurytmian opiskelijoiden pystyvän improvisoimaan musiikkia esityksiinsä ja siksi tarvittiin helpokäyttöisiä soittimia. Orff otti käyttöön lyömäsoittimia ja osittain myös kehitteli niistä uusia versioita. Tuloksena oli instrumentteja, joilla pystyttiin tuottamaan musiikkia jopa ilman varsinaista soittotaitoa.

Orffin metodi syntyi jo 1930-luvulla, mutta vasta sodan jälkeen alkoi saada laajempaa kannatusta ajatus siitä, että kukaan

ei ole epämusikaalinen ja jokainen pystyy tuottamaan yksinkertaisilla lyömäsoittimilla musiikkia. Salzburgissa perustettiin kokonainen Orff-akatemia kehittämään menetelmää. Se levisi myös Suomeen ja ainakin vanhempi polvi muistaa hyvin kansakoulun ksylofonien soinnin.

Menestys ei jäänyt *Carmina Buranan* varaan, sillä sitä seurasivat samaan tyyliin sävelletyt suuret kantaatit *Catulli carmina* ja *Trionfo di Afrodite*, joista muodostui yhdessä triptyyksi *Trionfo*. Sodan jälkeen Orff pääsi taas toimimaan vapaasti. Hän sävelsi useita musiikkidraamoja ja toimi sävellyksen opettajana Münchenissä. Carl Orff jäi historiaan myös säveltäjänä, joka teki musiikkia kaksiiin olympialaisiin, joiden välisinä vuosikymmeninä koko maailma oli mullistunut. Hän oli säveltänyt musiikkia vuoden 1936 Berliinin olympialaisiin, ja vuonna 1972 Münchenissä kuultiin avajaisissa jälleen Orffia.

Carl Orffin näyttämöteosten ihanteena oli teatteri, jossa musiikki, teksti ja liike yhdistyvät. Aineksia hänelle antoivat niin kreikkalaiset tragediat kuin italialainen barokkiooppera. Tekstit vaihtelivat, mutta musiikissa oli *Carmina Buranasta* lähtien paljon yhteistä. Orff halusi luoda välittömän vaikutuksen, ja siihen pääsi käyttämällä yksinkertaisia melodioita, selkeää harmoniaa ja toistuvia kuvioita. Aiheiden kehittäminen ja rakenteen monimutkaisuus eivät kuuluneet Orffin tavoittelemaan tyyliin. Tuloksena oli sävelkieli, jota kuka tahansa koulutustausta riippumatta voi ymmärtää. Juuri *Carmina Buranasta* hän onnistui. Toisteisuus synnyttää suggestiivisiä tehoja, joilla etenkin elävässä esityksessä on suorastaan fyysinen vaikutus.

Carl Orff: Carmina burana

Världsliga sånger för sångare och körer med beledsagande instrument samt magiska bilder.

Det finns många kompositörer i musikhistorien som är kända för en enda hitmelodi, oftast då en sång eller ett kort stycke. CARL ORFF är den enda som fått en världssuccé med ett stort upplagt verk och ändå förblivit i stort sett okänd. Nästan alla har hört inledningssatsen *O Fortuna* ur *Carmina Burana*, som använts i åtminstone 70 filmer och TV-program, men få känner hans övriga verk.

Carl Orff (1895–1982) studerade piano-, orgel- och cellospel i München men började också tidigt komponera. Han tog intryck av CLAUDE DEBUSSY och hans tidiga musik påminner inte om hans senare enkla effektfulla stil.

Orff verkade först som dirigent och lärare, och intresserade sig speciellt för sambandet mellan musik och rörelse. Han grundade en skola i München där man studerade eurytmi enligt RUDOLF STEINERS mönster.

År 1934 råkade han på ett antikvariat se den magiska titeln *Carmina Burana*, som kom att ändra hela hans karriär. Det var fråga om ett manuskript från 1200-talet som hittats i klostret Benediktbeuern. Av samlingens 250 texter på latin, medeltida tyska och fornfranska valde Orff 24 sånger av vilka den första upprepas i slutet.

Den centrala symbolen i verket är lyckohjulet Fortuna som beskriver världens eviga kretsgång mellan tur och otur. Mellan första och sista satsen finns olika helheter som handlar om våren, dryckenskap, erotiska sånger och en gammal fransk berättelse om Blanziflor och Helena.

Nytt uttrycks sätt

Få kompositörer har lyckats uppfinna ett helt nytt sätt att komponera. Under förra delen av 1900-talet fjärmade sig somliga från tonaliteten medan andra inom ramen för nyklassicismen återgick till traditionen. Orff sökte sig till musikens urkällor och skapade ett musikaliskt uttryck bestående av upprepade melodiska motiv, kraftiga rytmer och en enkel, effektfull harmonik. Orff var medveten om att han inlett en ny period och bad sin förläggare stryka allt det som han komponerat tidigare.

Carmina Burana uruppfördes i Frankfurt 1937 med scenisk illustration. I det tredje riket förhöll man sig först tveksamt till verket som gavs följande gång först år 1940. Sedan dess har *Carmina Burana* varit mycket populärt i Tyskland.

Musikpedagogiken var en viktig del av Orffs livsverk. Han utvecklade lättspelta instrument som inte krävde några större färdigheter. Med enkla slagverk skulle alla kunna musicera. Från Orffakademin i Salzburg spridde sig metoden också till Finland i form av xylofoner som användes i folkskolan.

Till *Carmina Burana* fogades ytterligare två kantater, *Catulli carmina* och *Trionfo di Afrodite*, som tillsammans bildar triptyken *Trionfo*. Efter kriget skrev Orff ett flertal musikdramer och även musik till de olympiska spelen i Berlin 1936 och München 1972. Tematiskt arbete och komplicerade strukturer hörde inte till hans stil. Han ville sätta upp spektakel som alla kunde uppskatta och det lyckades han med i *Carmina Burana*, där han skapar suggestiva upprepade effekter som är speciellt verkningsfulla i ett levande framförande.

FORTUNA IMPERATRIX MUNDI

1. O Fortuna (Kuoro)

Oi, Fortuna,
olet kuin kuu
aina muuttuvassa tilassa,
onni lisääntyy
tai vähenee;
joskus elämä
tuntuu kauhealta
ja joskus se parantaa
mielen haavat kuin leikiten,
köyhyys ja kurjuus
valta ja voima
haihtuvat pois kuin jää sulaessaan.
Armoton
ja arvaamaton kohtalo,
kun sinun mielivaltainen pyöräsi
pysähtyy pahaan asentoon,
häilyvä onni
haihtuu aina;
piilossa minulta
kuin hunutettuna
sinä alistat minut valtasi alle,
sinun törkeän oikkusi ansiosta
en pysty edes
alastonta selkääni verhoamaan.
Menestyksen
ja urotöiden arvat
eivät osu minun kohdalleni,
lyötynä
ja voitettuna
tunnen olevani jatkuvassa häädässä.
Siispä juuri nyt,
ilman viivytyksiä
hellyttäkää sydämenne,
koska kohtalon oikusta
olen kaiken menettänyt,
itkekää ja valittakaa yhdessä kanssani!

2. Fortune plango vulnera (Kuoro)

Kohtalon kovia iskuja
murehdin kyynelsilmin,
kun se riisti minulta
takaisin antamansa lahjat.
Totta on, mitä sanotaan
sattuman jumalattaren hiustupsusta (1),
mutta useimmiten hän pääsee pakoon
luopumalla siitä.
Kerran istuin Fortunan valtaistuimella
ylpeänä arvostani,

menestyksen kirjava
kukkaseppele päässäni;
vaikka silloin olin huipulla,
menestyneenä ja onnellisena,
on kaikki nyt luhistunut,
minulta on riistetty voima ja kunnia.
Fortunan pyörä pyörii
minun vuoroni on pudota;
joku toinen nostetaan korkeuksiin,
liiankin ylimielisenä
istuu kuningas korkeimmalla kohdalla,
varokoonkin putoamasta!
Sillä kaikkiallahan kerrotaan
kuningatar Hecubasta (2).

KEVÄÄLLÄ

3. Veris leta facies (Pieni kuoro)

Kevät kääntää hymyilevät kasvonsa
maan puoleen,
talven kylmyys
pakenee jo voitettuna.
Loistavassa puvussaan
hallitsee Flora,
jota juhliitaan lehdosta
suloisina kaikuvilla lauluilla.
Floran sylissä
Phebus (3) hymyilee jälleen
ja hänen hymynsä houkuttelee
esiin monenlaisia kukkia,
lempeä länsituuli levittää
niiden hunajanmakeaa tuoksua,
nyt on aika kilpailla ensi palkinnosta
rakkauden leikeissä.
Suloinen satakieli
virittää laulunsa,
monenlaiset kukat nauravat
päivänpaisteisilla niityillä,
lintuparvi visertelee
vehreissä metsissä
tanssivien neitojen kuoro
kertoo tuhansista riemuista.

4. Omnia Sol temperat (Baritonisoolo)

Kaikkia lämmittää
kirkas ja korkealla paistava aurinko,
huhtikuu paljastaa kasvonsa
uudelleen heräävälle maailmalle,
rakkauteen palaa
miehen mieli,

näitä leikkejä johtaa Amor,
se jumalaveitikka.
Kaiken uudestisyntyminen
kevään juhlaan
ja kevät itse koko voimallaan
kehottaa meitä iloitsemaan,
tekemään sen tutulla ja turvallisella
tavalla:
sinunkin on nuoruutesi keväässä
oikein ja kohtuullista
pitää kiinni omasta rakkaastasi.
Rakasta minua uskollisesti!
tiedä, että minäkin teen niin:
koko sydämestäni
ja sielustani
olen ajatuksissa luonasi
silloinkin kun olen kaukana:
joka näin väkevästi rakastaa,
kärsii kuin kidutuspyörässä.

5. Ecce gratum (Kuoro)

Katso, miten rakastettu
ja kaivattu kevät
palaa takaisin ja tuo mukanaan riemun:
purppuranpunaisena
kukkii niitty,
aurinko valaisee kaiken kirkkaaksi.
Nyt saavat murheet ja surut väistyä.
Kesä palaa takaisin
nyt haihtuu
talven tuimuus.
Nyt sulavat
ja haihtuvat pois
rakeet, lumi ja jää,
talvi pakenee
ja pian imee
Kevät voimaa Kesän rinnasta;
typerä on ihminen,
joka ei osaa elää
eikä rakastaa,
vaikka kesä olisi siihen oikea aika.
Kunnian, maineen
ja kaikenlaisten riemujen
suloisesta makeudesta nauttivat ne,
jotka ponnistelevat
voittaakseen
rakkauden palkinnon;
Venusta totellen
kunnostautukaamme ja iloitkaamme,
olkaamme Pariksen (4) kaltaisia.

NIITYLLÄ

6. Tanz (Orkesteri)

7. Floret silva (Kuoro)

Uljaassa metsässä kukoistavat
kukat ja vehreät lehdet.
Missä on
minun uskollinen ystäväni?
Ratsasti pois.
Voi, kuka nyt sitten rakastaa minua?
Koko metsä kukoistaa,
minun on ikävä armastani.
Koko metsä kukoistaa,
missä hän viiptyy niin kauan?
Ratsasti pois.
Voi, kuka nyt sitten rakastaa minua?

8. Chramer, gip die varwe mir (Kuoro + pienen kuoron sopraanoja)

Kauppias, anna minulle sellaista väriä,
jolla saan poskeni punaisiksi,
että nuoret miehet ne huomaisivat
ja täytyisivät rakkaudella.
Katsokaa minua,
nuoret miehet,
teen kaikkeni miellyttääkseni teitä.
Kunnon miehet, rakastakaa
rakkautenne arvoisia naisia!
Rakkaus ilahduttaa mieltänne
ja tuottaa teille suurta kunniaa.
Ihanaa, maailma, että olet
niin täynnä iloa ja riemua!
Tahdon olla sinulle alamainen
sinun suuren hyvyytesi tähden.

9. Reie (Orkesteri)

Swaz hie gat umbe (Kuoro)
Ne jotka pyöriivät tässä piirissä,
ovat kaikki tyttöjä,
jotka haluavat itselleen miehen
koko tämän kesän ajaksi.

Chume, chum geselle min (Pieni kuoro)

Tule, tule, kultaseni,
rukoilen sinua.
Rukoilen sinua,
tule, tule, kultaseni.
Suloinen ruususuu,
tule ja paranna minut lemmensairaudestani.
Tule ja paranna minut lemmensairaudestani,
suloinen ruususuu.

Swaz hie gat umbe (Kuoro)
Ne jotka pyörivät tässä piirissä,
ovat kaikki tyttäjä,
jotka haluavat itselleen miehen
koko tämän kesän ajaksi.

10. Were diu werlt alle min (Kuoro)

Jos koko maailma olisi minun
merestä aina Reinille saakka,
niin antaisin sen pois,
jos vain saisin pitää syyssäni
Englannin kuningatarta (5).

KAPAKASSA

11. Estuans interius (Baritonisoolo)

Raivosta kiehuen
vihana vallassa
sanon katkerana
itselleni:
olen pelkkää ainetta,
tomua ja tuhkaa,
olen kuin lehti,
jolla tuulet leikittelevät.
Kun viisaan miehen
tuntee siitä,
että hän rakentaa
huoneensa kalliolle,
minua hölmöä voisi verrata
päämäärättömästi virtaavaan veteen,
joka milloinkaan
ei pysy reitillään.
Minä ajelehdin kuin
laiva ilman perämiestä
kuin ilmojen halki
harhaileva lintu,
mitkään kahleet eivät pidättelee minua,
eivät lukot eikä salvat,
kun etsiydyn kaltaisten seuraksi
ja liityn röyhkimysten joukkoon.
Minusta järkevä ajattelu
tuntuu vastenmieliseltä;
hauskanpito taas miellyttää,
se maistuu makeammalta kuin hunaja;
on helppo toteuttaa,
kaikki, mitä Venus käskää,
hän, joka ei koskaan
viihdy pelkurien sydämissä.
Vaellan lavealla tiellä

nuorten tapaan,
ryven paheissani
enkä muista hyveitä,
rakastaen aistien nautintoja
enemmän kuin autuuttani,
sieluni on kuollut;
lihan tarpeista pidän huolta.

12. Olim lacus colueram (Tenorisoolo ja mieskuoro) (6)

Ennen minä uiskentelin järvillä
ennen minua pidettiin kauniina,
se oli silloin, kun olin joutsen.
Minua raukkaa, nyt olen
muodoltani musta
ja karrelle palanut!
Kokki kääntelee ja vääntelee minua
nuotion polttavissa liekeissä:
sitten tulee hovimestari.
Minua raukkaa...
Nyt makaan vadilla
enkä pysty lentämään karkuun, ympärilläni
näen puremaan valmistautuvia hampaita.
Minua raukkaa...

13. Ego sum abbas (Baritonisoolo ja mieskuoro)

Minä olen apottina Cucaniassa (7),
neuvostoni jäsenet ovat juoppoja,
tunnen kuuluvani napanheittäjien veljestöön.
Jos joku tapaa minut aamulla kapakassa,
hän lähtee illalla alastomana
ja huutaa menetettyään vaatteensakin:
”Voi minua, voi minua!
Mitä oletkaan tehnyt, julma kohtalo?
Olet riistänyt elämästä
kaiken ilon.”

14. In taberna (Mieskuoro)

Kun olemme kapakassa,
emme ajattele elämän katoavaisuutta
vaan riennämme iloiseen leikkiin,
jonka kimpussa kyllä jaksamme uurastaa.
Mitä kapakassa tapahtuu,
kun raha avaa viinitynnyrin,
sitä sopii kysyä:
kuunnelkaapa, kun kerron.
Toiset pelaavat, toiset ryyppäävät,
toiset viettävät muuten paheellista elämää.
Mitä pelaajiin tulee,
niin osa menettää vaatteensakin,
osa saa uudet,

osa pukeutuu säkkiin ja tuhkaan.
Silloin kukaan ei pelkää kuolemaa
vaan panee luottamuksensa Bacchukseen.
Ensin juodaan viinille ja sen riittävyydelle;
sen maljan juovat kaikki vapaat miehet;
yksi malja vangituille,
sitten kolme vielä elossa oleville,
neljä kaikille kristityille,
viisi uskossa poisnukkuneille,
kuusi kevytkenkäisille ”sisarille”,
seitsemän uljaille sotureille,
kahdeksan hairahtuneille veljille,
yhdeksän vaeltaville munkeille,
kymmenen merimiehille,
yksitoista erimielisille,
kaksitoista katumuksenharjoittajille,
kolmetoista matkustavaisille.
Sekä paaville että kuninkaalle
kaikki juovat rajoituksitta.
Ryypää emäntä, ryypää isäntä,
ryypää ritari, ryypää kirjuri
ryypää mies ja ryypää nainen,
ryypää renki piian kanssa,
ryypää ripeä, ryypää laiska,
ryypää valkoinen, ryypää neekeri,
ryypää vakiintunut, ryypää kulkuri,
ryypää rahvas, ryypää oppinut.
Ryypää köyhä, ryypää sairas,
ryypää pakolainen ja halveksittu,
ryypää poika, ryypää vanhus,
ryypää prior, ryypää dekaani,
ryypää sisko, ryypää veli,
ryypää mummo, ryypää äiti,
ryypää mies ja ryypää nainen,
ryypää sata, ryypää tuhat.
Kuusisataa sekiiniäkään ei pitkälle
riitä, kun kaikki ryypäävät kohtuuttomasti
ja ilman määrää.
Vaikkakin me juomme iloisin mielin
panettelevat ihmiset meitä siinä määrin,
että me tunnemme olomme tukalaksi.
Olkoot nuo ilkkujamme ikuisesti kirottuja,
ettei heitä luettaisi vanhurskaiden joukkoon
(8).

LAULUJA RAKKAUDESTA

15. Amor volat undique (Poikakuoro ja sopraanosoolo)

Amor liikkuu kaikkialla;
hän on intohimon vallassa.

Nuurukaiset ja neitokset
solmivat liittoja valittujensa kanssa.
Tyttö ilman kumppania
menettää kaiken ilon elämästään,
yön synkkyys täyttää
hänen sydämensä
sen syvimpiä sopukoita myöten.
Se on katkerin mahdollinen kohtalo.

16. Dies, nox et omnia (Baritonisoolo)

Päivin ja öin, aina ja joka paikassa
tunnen oloni murheelliseksi,
neitojen rupattelu
saa minut vain itkemään
ja alati huokailemaan,
saa minut pelkäämään enemmän kuin koskaan.
Voi ystävät, pilaikkaa vain kanssani,
ja te jotka asian ymmärrätte, puhukaa,
mutta säälikää minua murheessani,
sillä tuskani on suuri,
mutta neuvokaa ja auttakaa kuitenkin
kunnianne kautta.
Sinun ihanat kasvosi saavat minut
puhkeamaan itkuun tuhat kertaa,
sydämeni on pelkkää jäätä,
mutta heräisin henkiin,
jos saisin yhden suudelman.

17. Stetit puella (Sopraanosoolo)

Tyttö seiso siinä
punaisessa tunikassa.
Jos joku kosketti häntä,
tunikan kangas kahisi. Eijaa.
Tyttö seiso siinä
ruusun kaltaisena.
Hänen kasvonsa loistivat,
hänen suunsa hehkui kuin kukka.

18. Circa mea pectora (Baritonisoolo ja kuoro)

Minun sydämeni
on pakahtua huokauksiinsa
kauneutesi tähden,
se saa minut pakahtumaan kurjuuteeni.
Mandaliet, mandaliet,
kultani ei tule.
Sinun silmäsi loistavat
kuin auringonsäteet,
kuin salamat yössä
ne tuovat valoa pimeyteen.
Mandaliet, mandaliet...

Jospa jumala soisi, jospa jumalat soisivat,
mitä koko sielustani halajan:
että saisin vapauttaa hänet
neitsyytensä kahleista.
Mandaliet, mandaliet...

19. Si puer cum puella (Mieskuoro)

Kun poika ja tyttö
viipyvät pitkään pienessä kamarissa
syntyy onnellinen liitto.
Kun rakkaus kasvaa
ja astuu haihtuvan
kainouden tilalle, syntyy
sanoinkuvaamaton leikki, johon osallistuvat
kaikki ruumiinjäsenet, kädet, huulet...

20. Veni, veni, venias (Kaksoiskuoro)

Tule, tule, tule,
älä anna minun nääntyä ikävään,
hyria, hyrie, nazaza,
trillirivos...
Sinun ihanat kasvosii,
silmiesi salamat,
hiuspalmikkosi,
sinä olet upea!
Sinä olet ruusua punaisempi,
liljaa valkeampi,
kauniimpi kuin kukaan muu,
sinussa löydän aina onneni!

21. In trutina (Sopraanosoolo)

Punnitsen epäröivässä mielessäni horjuen
kahden vastakkaisen vaihtoehdon välillä:
intohimoisen rakkauden ja siveyden.
Mutta kun harkittuani teen valintani,
tarjoan niskani ikeen alle vapaaehtoisesti,
sen ikeen alle on suloista alistua.

22. Tempus est iocundum (Sopraano, baritoni, kuoro ja poikakuoro)

Nyt on riemun aika,
oi neitokset,
iloitkaa kanssamme,
te nuorukaiset
Ooo, oo, oo,
rakkauteni puhkeaa täyteen kukkaansa,
tuore rakkaus,
vielä täyttymystään odottava,
saa minut hehkumaan aivan kokonaan,
uusi rakkaus; pelkään menehtyväni siihen.

Minua miellyttää
lupaus,
minut karkottaa
torjuminen.
Ooo, oo, oo...
Talven aikaan
mies on aloillaan
kevään kiihko
saa hänet valtaansa.
Ooo, oo, oo...
Leikkeihin minua kutsuu
neitseellisyys,
minut karkoittaa
typeryys.
Ooo, oo, oo...
Tule, tyttökuulta,
tule riemulla,
tule, tule,
ihanaiseni, palan jo täyttä päätä.
Ooo, oo, oo,
rakkauteni puhkeaa täyteen kukkaansa,
tuore rakkaus,
vielä täyttymystään odottava,
saa minut hehkumaan aivan kokonaan,
uusi rakkaus; pelkään menehtyväni siihen.

23. Dulcissime (Sopraanosoolo)

Rakkaimpani, suloisimpani,
antaudun sinulle aivan kokonaan!

BLANZIFLOR ET HELENA

24. Ave formosissima (Kuoro)

Ole tervehditty, sinä kaikkein kaunein,
arvokas jalokivi, ole tervehditty,
sinä ihanin neitseiden joukossa,
kunniakas neitsyt,
ole tervehditty, sinä maailman valkeus,
ole tervehditty, sinä maailman ruusu,
Blanziflor ja Helena
anteliais Venus! (9)

FORTUNA IMPERATRIX MUNDI

25. O Fortuna (Kuoro)

Oi, Fortuna,
olet kuin kuu
aina muuttuvassa tilassa...

Suomentajan huomautuksia.

(1) Sattuman jumalatar kuvattiin joskus nopeasti ohikiitävänä hahmona, jolla oli otsallaan tuuhea hiustupsu. Tupsusta jumalattaren kiinnisaanut voi olla varma onnestaan. Se ei kuitenkaan yleensä onnistunut kenellekään; jumalatar pääsi pakoon irrottamalla hiuksensa niin kuin sisilisko irrottaa häntänsä.

(2) Hecuba oli Priamuksen, Troijan viimeisen kuninkaan puoliso.

(3) Phebus tarkoittaa aurinkoa ja on myös Apollon lisänimi.

(4) Paris sai Venuksen avulla omakseen Helenan, aikansa kauneimman naisen. Tästähän alkoi Troijan sota, mutta se on taas oma tarinansa.

(5) Tässä tarkoitettaneen Eleonora Akvitanialaista (1124–1204), Henrik Plantagenetin puolisoa ja Richard Leijonamielen äitiä. Hänen kerrotaan mieluusti toteuttaneen yllä kuvatuunlaisia toivomuksia ja aivan ilman valtakunnankokoisia maalahjoituksiakin.

(6) ”Yli soiluvan veen ne sousi, ne aallon ulpuina ui...? nousi, yöt Pohjan kun punastui”

Näin kirjoittaa Otto Manninen joutsenesta. Sibeliukselle Joutsen oli kuoleman symboli, Heinrich Schützin lähes viimeinen teos on Schwanengesang, joutsenlaulua. Perimätiedon mukaan joutsen laulaa sydäntä sykähdyttävän kauniisti juuri ennen kuolemaansa. Vaan mitäpä joutsen laulaa kuolemansa jälkeen.

(7) Cucania (Schlaraffenland, laiskurienmaa) oli keskiajan saduissa eräänlainen Luvatun maan tai Paratiisin varsin maallinen vastine. Siellä virtasi maitoa, hunajaa, viiniä... jokaiseen suuhun; työtä ei tehnyt kukaan.

(8) Viimeinen rivi on suora viittaus tuomiopäivän teksteihin.

(9) Tekstin alkuosa on selvästi peräisin Maria-hymnistä, loppuriveillä palvonnan kohteeksi muuttuvat maallisemmat naisahmot. Blanziflor ja Helena olivat tunnettu rakastava naispari, Venus ei esittelyjä kaivanne. Tämäntapaiset rienauksen rajoja hipovat (ja ne monen mielestä ylittäväänkin) pyhien tekstien väännökset olivat Carmina buranan tekstien synty-aikaan varsin tavallisia.

Tekstin suomennos ja alaviitteet Erkki Pullinen

KUORO

SOPRAANOT Niina Ahola, Ulla Bürger, Meriilinu Haataja, Yukie Hada, Päivi Karjalainen, Katriina Kerppola, Minna Kesäläinen, Johanna Lehesvuori, Leena Liimatainen, Maria Mannermaa, Pia Pajala, Eija Pirinen, Mervi Rautiainen, Tatjana Romanova-Vorontsova, Helinä Siltanen, Margit Tuokko

ALTOT Hannele Aulasvuo, Daphne Bečka, Mari Hautaniemi, Annukka Kuivisto, Maria Lenart, Salla Leponiemi, Joanne Morgan, Sirpa Nuuttila, Tuula Paavola, Evgeniia Podymalkina, Mari Sares, Merle Silmato, Raisa Vaarna, Natalia Vinogradova

TENORIT Joonas Eloranta, Janne Erkkilä, Yusniel Estrada Vicedo, Juha Lehmus, Jarno Lehtola, Roland Liiv, Jere Martikainen, Jussi Miilunpalo, Juha Moisio, Simo Mäkinen, Kai Pitkänen, Juhana Suninen, Olavi Suominen, Kimmo Turunen, Petri Vesa

BASSOT Dong-Hoon Han, Ari Hosio, Arto Hosio, Jorma Kulmala, Robert McCloud, Andrus Mitt, Markus Nieminen, Marko Nykänen, Jarmo Ojala, Juha Pikkarainen, Petri Pussila, Marko Puustinen, Tuomas Tuloisela, Matti Turunen, Matti Vartti, Veli-Pekka Väisänen

LAPSIKUORO Elias Brade, Ali Darboe, Luca Elshout, Aatos Ikonen, Panu Joutkoski, Oscar Koskinen, Lauri Lampela, Oskar Lehtonen, Miska Lundberg, Max Mäkynen, Elias Nieminen, Pablo Ounaskari, Aake Pelo, Tuure Pulkamo, Taisto Ravela, Juho Salorinne, Frey Sloan, Werner Telivuo, Eero Tyrsky, Elias Tyrsky, Samuel Vainio

ORKESTERI

Konserttimestari Jukka Merjanen

1. **VIULU** Johannes Latvala, Andrus Haav, Soila Saaristo, Mikk Murdvee, Benita Nordell, Satu Koivula, Satu Savioja, Ulla Davidsson, Anna Tapio-Paarvala, Lea Tuuri, Tuomas Ikonen, Maija Linkola, Timo Vanhamäki

2. **VIULU** Alexander Bargman, Riikka Sintonen, Eveliina Räsänen, Liisa Karikuusi, Sophia Miettunen, Minna Kinnari, Luis Fiestas, Markku Sihvonen, Kari-Pekka Immonen, Marjukka Kettunen, Liisa Lankila, Virpi Taskila

ALTTOVIULU Rémi Moingeon, Sekyeong Cheon, Silja Salorinne, Minna Linnove-Pulakka, Ari-Pekka Hämäläinen, Maarit Kantola, Katja Perälä, Kaisa Pulkamo, Hajnalka Standi-Pulakka, Barbora Hilpo

SELLO Jussi Vähälä, Jaakko Paarvala, Jussi Seppänen, Johan Carlsson, Jussi Viitala, Anne Lagercrantz, Päivi Ahonen, Kirsti Väyrynen-Lausund

KONTRABASSO Henri Dunderfeldt, Tapio Lydecken, Juha Pesonen, Petja Wagoner, Marko Mikkola, Miika Asunta

HUILU Timo Pulakka, Matti Närhinsalo, Ilkka Laivaara

OBOE Janne Korhonen, Antti Hartikainen, Laura Kempainen

KLARINETTI Tuulia Ylönen, Patrik Stenström, Okko Kivikataja

FAGOTTI Janne Pulkkinen, Yasuko Matsuzaki-Svala, Heikki Simola,

KÄYRÄTORVI Jose Luis Cortell Año, Terhikki Tapani, Juha Leppämäki, Maria Luhtanen

TRUMPETTI Xiang Guo, Simo Rantanen, Javier Cantos Sánchez

PASUUNA John Kotka, Teppo Alestalo, Francisco Couto

PATARUMMUT Jukka Koski

LYÖMÄSOITTIMET Heikki Parviainen, Samuli Viitanen, Keijo Puumalainen, Uolevi Högström, Antti Suoranta, Jose Luis Carreres

KOSKETINSOITTAJAT Satu Eljärvi, Jouko Laivuori
